

Téereb Daanieel — Téeméer ak Ñaar-Fukk

Ubbi màndarga yu yonent yi: xamamu matug Kàddu-yonent yi ci Biibël bi

Jeff Pippenger

2024-03-06

Màttug jëfandikook yi tegtaloona ci jant bi, weer wi ak biddéew yi, ñu waxtaan nañu ci lu yaatu lool ci téerey jaar-jaarloo yi, ci ay jiitu gu njëkk yi ci Adventism, ak itam jaarale ko ci mbindum Yaay White. Yenn ci mandarga yi Yeesu waxoon, kenn xamuleen leen ni ñeneen ñi. Ñu néew a xam ne “metitug xeeti àddina yi” ci “suuf si” amoon na matuwaay bu leer te jëmoon ci benn mbir. Rax ci ne, ñoom ñàkk nañu leer ci lu màndarga “yëngalu kàttani asamaan yi” di tekki, te du li yëngalu kàttani suuf si di tegtal. Te itam, Adventiste Laodise bu bare xamuñu ne “ñëw” gu “Doomu nit ki di ñëw ci niir” am naoon matuwaayam ci jaar-jaarloo bu Millerite.

“Bésib fanweer ak waxtu ñëwug Kirist bii ci dëgg, kenn feeñalewul ko. Musalkat bi waxoon na ay taalibeem ne moom sax mënul woon xamle waxtu ñëwam ñaareel bi. Waaye moo tudd ay xew-xew yu ñuy xame ne ñëwam jege na. Mu ne: ‘Dina am ay màndarga ci jant bi, ak ci weer wi, ak ci biddéew yi.’ ‘Jant bi dina lëndëm, te weer wi du leeral ay leeram, te biddéew yi ci asamaan dinañu daanu.’ Ci suuf si, mu ne, dina am ‘tiisug xeeti réew yi, ak njàqare; géeg gi ak yool yi di riir; xol yi nit ñi di laax ndax ragal, ak ndax xoolante li nekk di ñëw ci suuf.’”

“Te dinañu gis Doomu nit ki di ñëw ci niiri asamaan yi ak kàttan ak ndam lu réy. Te dina yónni ay malaakam ak baatub trompet bu mag, te dinañu dajale ay tannéeefam ci ñeenti walub àddina, la dale benn bàmbul asamaan ba ca beneen ba.”

“Mandarga yi ci jant bi, weer wi, ak biddéew yi am nañu yegg ci séen matug. Booba ba tey, yëngu-yëngu suuf yi, ngelaw yu metti yi, gënn-géeg yi, mbas yi, ak xiif yi gën nañoo bare. Yàqute yu gëna ragal, ci safara ak mbëy, dañuy toppante seen bopp ci gaaw-gu-gaaw. Musiba yu metti yu ngi xew ayu-bés ba ayu-bés, di wax ak nun ci baat yu dëgggu te di waare bu tar, di yégle ne mujj ga jege na, ne lu mag te dogal la war a xew ci lu gàtt.”

“Jamono natte biir gi yàggatul dara. Léegi Yàlla mi ngi dindi ay loxoom yu terewoon mbir yi ci kaw suuf. Yàgg na muy wax ak góor ñi ak jigéen ñi jaarale ko ci liggéeyu Xelam ju Sell ji; waaye dëggguñu woon woote bi. Léegi dafay wax ak askanam, ak ak àddina si, jaarale ko ci ay àtteem. Waxtu jëfandikoo àtte yooyu mooy ab waxtu yërmande ngir ñi amaguñu ba tey jot ngir xam li di dëgg. Boroom bi dina leen xool ak lewet. Xolam gu fees ak yërmande daldi yëg seen mbir; loxoom baa tey yiinu ngir musal. Nit ñu bare lool dinañu leen dugal ci kër ga wóor te aar, ñoom ñi dëgg dëgg gi yoon wu jëkk ci fan yii mujj.” Review and Herald, November 22, 1906.

Jamu Millerite bi dellu na ci mbind mi caat yi ba ci beneen araf. “Màndarga yi” nga xam ne ñoo teguwoon ñëw ak jaar-jaaru malaaka bu jëkk bi, dafay taxawal “màndarga yi” itam yu tegu ñëw ak jaar-jaaru malaaka bu ñetteel bi. Lépp yëngu-yëngu yeesal yu sell yi dafa àndandoo ak yëngu-yëngu malaaka bu ñetteel bi ca fan yu mujj ya.

“Liggéeyu Yàlla ci suuf si dafay won, jamono ba jamono, ni ñu melantee bu leer ci bépp yeesal gu mag walla ci bépp yëngu-yëngub diine. Cosaan yi Yàlla di doxale ak nit ñi dañuy sax di benn. Yëngu-yëngu yu am solo yu jamonoy tey yi am nañu seen moroom ci yu jamonoy njëlbeén, te xam-xamug jàngoro yi mbooloom gëmkat yi jaaroon ci jamono yi weesu nañu yor njàng mu am solo lool ñu ci sunu jamono.” The Great Controversy, 343.

Jaar-jaar bi ñu tegtal ci malaaka bu mag bi ci Apokalips 18, mooy malaaka bu ñetteel bi; te jaar-jaar bi malaaka bu ñetteel bi tegtal dawandoo ak jaar-jaari malaaka bu njëkk ak bu ñaareel yi ci jaar-jaaru Millerite.

“Yàlla jox na bataaxali Peeñu gi 14 séen bérab ci rëddoob wax yu Yàlla waxoon, te seen liggéey warul taxaw ba keroog jeexital jaar-jaari àddina sii. Bataaxalub malaaka bu njëkk ak bu ñaareel ba tey mooy dëgg ngir jamono jii, te dañuy dox booleek bii di topp. Malaaka bu ñetteel bi yégle na waareem ak baat bu réy. ‘Gannaaw loolu,’ ci waxu Yowaana, ‘gis naa baneen malaaka mu waccée asamaan, yor kàttan gu réy, te suuf si leer ak ndamuam.’ Ci leer gi, leerug mbooleem ñetti bataaxal yi dafa booloo.” The 1888 Materials, 803, 804.

Liggéeyu malaaka bu njëkk ak bu ñaareel bi, mi àndandoo ak liggéeyu malaaka bu ñetteel bi, feeñ na itam ci léebalu fukki janq yi.

«Bés bu bari ma ngi may dëppoo ak léebu fukki janq yi, ñent ñu xam-xam woon, te ñent ñu ñàkk xel. Lii léebu am na, te dina am mat ci yenn araf yi sax; ndaxte mu am na jëfandikoo bu jagleel jamono jii, te ni yégleb malaaka bu ñetteel bi, mu am na, te dina sax di dëgg gu jamono jii ba kera gi jamono di tēj.» Review and Herald, 19 ut 1890.

Jaar-jaar giñ fee wone ci Revelasyon, sarax 10 ci Téereb Revelasyon, ñu ko mel ni juróom-ñaari dënnu yu mag; te juróom-ñaari dënnu yu mag yooyu dañuy tegtal mbir yi xewoon ci biir jaar-jaaru ñi ñuy wax Millerites, mooy jaar-jaaru yégleb malaaka bu njëkk ak bu ñaareel. Juróom-ñaari dënnu yu mag yi itam dañuy tegtal “mbir yu ëllëg” yi di xew ci fan yu mujj yi, te dañuy mat ci benn “toftale” bi lañu matoon ci jaar-jaaru ñi Millerites.

“Leer gu beeses bi ñu jox Yowaana, te ñu wax ko ci juróom-ñaari yégle yi, dafa nekk woon melokaanu xew-xew yi di am ci suufu yégle bu njëkk bi ak bu ñaareel bi bu malaaka yi. ...

«Gannaaw juróom-ñaari yëg-yëg yii waxee seen baat, ndigal gi ñëw ci Yowaana ni mu ñëwoon ci Danyeel ci mbirum téere bu ndaw bi: “Tējël yëf yi juróom-ñaari yëg-yëg yi wax.” Loolu jëm na ci xew-xew yu ëllëg yu ñuy feeñal ci seen toftale.» The Seventh-day Adventist Bible Commentary, volume 7, 971.

Yépp yoonu yeesal yi da ñu mel ni seen moroom, te war nañu leen booloo “rëdd ci kaw rëdd,” ngir leeral yëngu-yëngu yeesal bu mujj bi ci nit ñi ñuy wax ñaari téeméeri ñent-fukk ak ñent-fukk ak ñent junni. Léeboonu fukki janq yi dafay wone xam-xam bu biir ak dundin gu ruu bu askanu Yàlla ci yëngu-yëngu Millerite bi ak ci yëngu-yëngu ñaari téeméeri ñent-fukk ak ñent-fukk ak ñent junni.

«Léebu fukki janq yi nekk ci Macë 25 itam dafay wone jafe-jafe ak xam-xamu nit ñi Adventistes.» The Great Controversy, 393.

Liggéey ak yégleem bu ñaar yi, maanaam waa Miller ak ñaar-fukk ak ñeent junni, ñetti malaaka yi ci Peeñu 14 a ngi leen di tegtal.

«Am naa ay yitte yu rafet ngir am ag xam-xam ci mbir yi. Am naa xam-xam ci yégleb malaaka bu jëkk bi, bu ñaareel bi, ak bu ñetteel bi. Nataal nañu malaaka yi ni ñuy naaw ci digg asamaan, di yégle àddina bi ab yégleb waare, te di jël wàll wu jub ci nit ñi dund ci fan yu mujj yi ci jaar-jaaru suuf si. Kenn déggul baatub malaaka yooyu, ndaxte melokaan lañu ngir tegtal nit ñu Yàlla, ñiy liggéey ci jàppale ak àddina asamaan bépp. Góor ak jigéen, ñi Leerug Xelu Yàlla leeral, te dëgg sellal leen, dañuy yégle ñetti yégleb yi ci toftaleem.» Life Sketches, 429.

Xew-xewu yonent yi ñu teewal ci Kàddug Yàlla gi nekk ci Pexe bu fukk, juróom-ñaar yi taxaw ci biir Apokalips, ñu ngi leen teewal ci juróom-ñaar yoon yu doon riir. Xew-xewu yooyu mooy fésal fu Yàlla boole ak nit. “Màndarga yi” Kirist a waxoon ci Matye saapit 24, Màrk saapit 13 ak Luug saapit 21, dañuy teewal “màndarga yi” yi indi woon yëngu-yëngu Millerite bi, te itam dañuy seede ju jëmal benn yamale ak yëngu-yëngu ñi ñu wax ñaar-fukk ak ñeent junni. Ñaar-fukk ak ñeent junni yooyu duñu mos a smaak dee, ni ko Enok ak Eliya teewale. 11 Sàttumbar 2001, “màndarga” mi Kirist waxoon ne moo di firndeel dikkug gëstu gu mujj gi ci jaar-jaari suuf, ñu ngi ko jëfandikoo ci Luug saapit 21. Ngir boka ci kurél googu, gi Enok ak Eliya teewaloon, ñi ñuy wooye ñaar-fukk ak ñeent junni, war na ne “màndarga” ma ak lépp lu muy teewal ñu ko xàmme.

Gannaaw bi Yeesu yóbbu ay taalibeem ci suuf jaar-jaaru nettali bu dëgg bi ci mbirum “mandarga yi” yi ubbi yoonu yëngu-yëngu Millerite bi, mu dellu baatam ci seedoom bu jaar-jaar boobu te yaatal ko, dajale ci moom ab léebu buy tegtal woon benn jaar-jaar boobu.

Te mu ne leen léebu ne: Xoolleen garabu figg bi ak bépp garab; buñuy saxaar léegi, gis ngeen te xam ci seen bopp ne noor gi jege na. Noonu itam yéen, bu ngeen gisee ne yooyu yépp di am, xamleen ne nguuru Yàlla gi jege na. Ci dëgg maa ngi leen koy wax, xeetu nit kii du weesu, ba kera yépp mat. Asamaan ak suuf dinañu weesu; waaye samay wax duñu weesu. Luug 21:29–33.

Yeesu tàmbalee na wax naan bi ci tënkale bu am solo ci diggante “garab gu fig” gi, ci benn solo, ak “bépp garab yi.” “Garab gu fig” gi mooy nit ñi ci kóllère gi, ñiy ci fan yu mujj yi doon Adanventisma Laodise, ñi koy wax ne ñoom mooy nit ñi yàlla bàyyi mujj. Yeneen “garab” yi nekkoon xeet yi dul Yawut.

“Seetleem mbuuru garab gi, miy mel ni muy mel xeetu Yawut ya, bu weesoo ci xob yu doon won ne ñoom ay nit ñu gëm, waaye amul benn meññef bu ci nekk. Nattu gi waxees na ci kaw garab gi, mi mel ni mooy nit ku am sago, ku xalaat te ku dund, ku Yàlla rëbb, di dund ni Yawut ya dundoon ñaar-fukk at gannaaw mbir moomu, teewul ne dee na. Seetleem, yeneen garab yi, yiy mel xeeti ñi dul Yawut, wuutuñu woon ak xob. Ñooñu nekkoon ay garab yu amul xob, te dañu doon deful genn ngiste ne xam nañu Yàlla. Seen jamono ju ñuy juré meññef jëkkul woon.” Special Testimonies for Ministers and Workers, number 7, 59–61.

Adventis bu Laodise ci jamono yu mujj mi dafa am na alxura, ndaxte doonte muy wax ne mooy askanu Yàlla bi ci des bi, kàddug waxam jurul meññeef. Yeesu mi ngi wax ñaar i tolluwaay yu lëkkale ak yeneen, waaye wuute nañu. Mi ngi fésal wuute bi nekk diggante askanu Yàlla yu di ko

wax rek ak xeeti ñi dul wax ne dañuy sàmm yoonu Yàlla, walla ne am nañu Xel mu sell mi ci waxi yonent yi, yi di màndarga yi ci des bi ci jamono yu mujj, yi Adventis bu Laodise di wax ne dafa leen di sàmm. Xob yi ci jamono yu mujj di tektale kàddug wax gu ñuy wax ne ñooy des bi, bi Yowaana santalee ci téereb Peeñ mi.

“Àddina ñi dul Yawut dañoo leen tegtaloon ci garab figg yu amul xob, te amul doom. Ñi dul Yawut nekkoon ñàkk yàlla-ragal, ni noonu itam Yawut ya; waaye duñu woon wax ne dañoo nekk ci ngërëmug Yàlla. Duñu woon damu ci seen ngëneel gu kawe ci mbirum xel mu sell. Ñoom daal, gumb lañu woon ci bépp fànn ci yoonu Yàlla ak ay jëfam. Ci ñoom, jamono ji figg di matagul woon. Dañoo doon xaar bés bu leen di indil leer ak yaakaar.” Signs of the Times, February 15, 1899.

Kirist moo taxawale garabug figg ak yeneen garab yi benneneen taxawal gu mu leen boole woon. Jamono ji garab figg yi war a saxal doomam, bokkul ak jamono ji garab yu xeeti xëti Gentil yi war a saxal doomam. Ci fan yu mujj yi, “ñaari woo yu wuutee dañuy joxe ci kaw mboolooy jaamu Yàlla yi,” te baat bu njëkk bi jóge ci malaaka bi ci Peeñu, saar 18, mooy xamale jamono ji saxal doomam bi ñeel ñaari fukk ak ñeenti junniy nit yi war a am. “Baat bu ñaareel bi” ci Peeñu 18, mooy tegtal jamono ji yeneen garab yi war a saxal doomam.

Ci jamono Almasi bi, Yawut yi doon garabu fig; xeeti ñeneen yi nekk doon yeneen garab yi. Ci jaar-jaaru Millerite bi, Protestan yi doon garabu fig, te Millerite yi doon yeneen garab yi. Ci bés yu mujj yi, Adventismu Laodice bi mooy garabu fig gu amul meññ, gi ñuy dindi ca Yerusalem (tool ba), te ñaar-fukk ak ñeent junni ñi, ñoo di garabi fig yi di jur meññ. Yeneen doom Yàlla yi, ñiy des ba tey ci Babilon, dañu leen di tegtal ni ñooy xeeti ñeneen yi.

Ci xammeel, ci mel ni mu tekke, mooy “ku doxandéem.” Garab yiy teew ci xeet yi dul Yude yi nekk nañu ci nelaw gu dee, ñu amul mbóot walla meññent ba ci waxtu bi garabu figg bi di sax mbóot te dellu ci dund. Garab gu nelaw mooy garab gu wow; te bu ñu woo xeet yi dul Yude yi, ngir ñu génne Babilon, ci ñaareelu baat bi nekk ci Pexe gu Sell gi, saraxalekat 18, kon dinañu tànn a sàmm bésu noflaay bu juróom-ñaareel ba te dugg ci kóllëre ak Boroom bi.

Bu doxandéem bu dëkkandoo bi, mi boole boppam ak Aji Sax ji, bu wax ne: “Aji Sax ji dafa ma tasaare fu sore ak xeetam”; te it bu góor guñu-góor gi wax ne: “Xoolleen, man garab gu wow laa.” Ndaxte noonu la Aji Sax ji wax góor ñiñu-góor ñi di samaare yi di samaare samay bésu noflaay, di tànn li ma neexal, te di jàpp ci sama kóllëre; maa ngi leen di may, ci sama kër ak ci biir samay tata, berab ak tur wu gën turu doom yu góor ak yu jigéen; dinaa leen may tur wu ba fàww, buñu dul dagg. Te it doomi dëkkandoo yi, ñiy boole seen bopp ak Aji Sax ji ngir jaamu ko, ak ngir bëgg turu Aji Sax ji, ngir nekk ay jaamam, ku nekk di samaare bésu noflaay bi ba bañ koo tilimal, te di jàpp ci sama kóllëre; ñoom it dinaa leen indi ci sama tundu sell bi, te may leen mbégte ci sama kërug ñaan; seen sarax yu lakk ak seen sarax yi dinañu leen nangu ci sama saraxalukaay; ndaxte sama kër dees na ko wax kërug ñaan ngir xeet yépp. Esayi 56:3–7.

Ab doxandéeku mooy “gentile”, te “baat bu ñaareel bi” woo leen ngir ñu génne Babilon, te dees na leen indi ca tundu Yàlla bu sell ba, kon booba dina doon tunduum “bu sell”, ndaxte pepp ak ñax mu bon mi dees na leen weesoo ci liggéeyu nattu gi ñuy firndeel ci taarixu “baat bu njëkk bi”. Bu ñu

agsee ca tundu Boroom bi ci fan yu mujj ya, Gentile yi dootuñu doon doxandéeku walla garab gu wow.

Jant bi ak weeru dinañu lëndëm, te biddéew yi dinañu dindi seen leer. Boroom bi itam dina yëgge ay xaacu ci Siyon, te génne baatam ci Yerusaleem; asamaan ak suuf dinañu yëngu; waaye Boroom bi mooy yaakaaru ay nitam, te mooy dooleb doom yi ci Israayil. Noonu ngeen di xam ne man maay seen Yàlla Boroom bi, di dëkk ci Siyon, sama tund wu sell wi; bu boobaa Yerusaleem dina sell, te doxandéem yu dëkkul foofa duñu ci jaarati mukk. Joel 3:15–17.

Dugg bi ci jaarjaar bi “baat bu ñaareel bi” di woo mbooloom Yàlla baneen gi génne Babilon am na “mandarga” yu ñu misaaloon ak mandarga yi yoonu Millerite bi won. Ci Macë-saar ñaar-fukk ak ñeent, Màrk-saar fukk ak ñatt, ak Luug-saar ñaar-fukk ak benn, seedeel Kirist bi nuy xool fii mooy li ñu wax. Ci ku nekk ci ñetti seede yii, benn ci “mandarga” yi ñu tëral mooy ne dooley asamaan yi dinañu yëngu; waaye ci melokaanu Yoel ci “mandarga” yi di firndeel jamono ji Yerusaleem di doon “sell”, ñoom ñaar ñépp, “asamaan ak suuf dinañu yëngu.”

Yowel day wone matale matug matale gi ñëwug “tektal yi” ñi ñuy ame ba Yerusaleem di sell. Jamono jooju mooy bi Boroom bi dindi bàkkaar yi ci téeméeri ñent-fukk ak ñent ñaari junni nit ñi, te kèrgëm Laodisee jàll ba nekk yëngu-yëngu Filadelfi. Kon nag la yëngu-yëngu juróom-benni bi (Filadelfi) doon yëngu-yëngu juróom-ñaari bi (Filadelfi), miy boka ci juróom-ñaari kèrgëm yi. Kon it la Kèrgëmu Xeex bi doon Kèrgëmu Ndam li. Kèrgëmu Xeex bi mooy tur wu ñuy wax ci kèrgëmu Yàlla gi ñu defare ak dugub ak ñax mu bon. Kèrgëmu Ndam li mooy tundu sellu Yàlla, mi nekk “sell,” te “dootu am gan doxati ci moomati.”

Dugal biir bi ñu yékkati, muy Mbooloo ma Jàmbaar, muy “juróom-ñetteel bi bokk ci juróom-ñaari”, muy sa jamono bi Yerusaleem di “sell”, ànd na ak “tektal yi.” Ngir Yeesu jox ay nitam fukki xam-xam gu ñuy jàppale ngir ràññee “tektal” bu dund walla bu dee, bi màndargaal sëlleme gi ñaar-fukk ak ñeent junni, mu jëfandikoo garab yi ak waxtu-njamono wu dundug garab ngir jàngale njàng mi gën a am solo.

“Kirist dafa santam ne ñu xool màndarga yi ci ay dikkam te bég ni ñuy gis firnde yi ngir seen Buur buy ñëw. Mu wax ne: ‘Bu loolu yi tàmbalee am, kon xoolleen ca kaw te yékkatileen seen bopp, ndaxte seen njot gi jegesi na.’ Mu jublu toppkatam yi ci garab yi di sax ci nooru bëggu, ne leen: ‘Bu ñu tàmbalee sàq ay xob, dangeen gis te xam ci seen bopp ne noor jege na. Noonu itam yeen, bu ngeen gisee loolu yi di am, xamleen ne nguuru Yàlla jege na.’ Luke 21:28, 30, 31.” The Great Controversy, 308.

Bu garab biirug Ndugub gi tàmbalee sax, bëccëgu noor gi jege na.

Ngóob gi wees na, noor gi jeex na, te nunu musunu ñu. Jérémie 8:20.

Garab yi sax yi ngi firndeel ne noonu la wetug taw bi jot, te noonu xam nanu ne nooru-gawe gi jege na, te ci nooru-gawe lañuy dajale mbey mi.

Noon bi leen ji jiis mooy Seytaane bi; ngóob mi mooy mujju àddina si; te góor-góob yi mooy malaaka yi. Matthew 13:39.

Ngóob mi mooy ci mujjug àddina bi. Bu garab yi tàmbalee sax, war na nga xam ne mujjug àddina bi jege na lool.

« Benn waxu Musalkat bi war a yokk benn beneen ba mu yàqu. Doonte kenn xamul bés bi mbaa waxtu wi ngir Njálbéenem, dañu nu jàngal te sant nu ngir xam sa bi mu jege. Te itam dañu nu gëna jàngal ne, su nu xeebaarul artam bi, te bañ walla faaleewul xam sa bi Njálbéenam jege, loolu dina nekk sunu alag ni mu nekkoon ci ñi dundoon ci fan yi Nówe, ba ñoom xamulñu sa bi mbëy mi di ñëw. » The Great Controversy, 371.

Dina yokk sunu njàngum ci saare gu bees bi ci Luka, saraxal ñaar-fukk ak benn.

“Gis naa ne léegi ñi yor doole yi ci suuf dañuy yëngu, te xew-xew yi di ñëw ci toppandoo. Xare, ak xibaar yu xare, saafara, xiif ak musiba yu metti, yooyu ñoo jiitu di yëngu doole yi ci suuf; gannaaw loolu baatub Yàlla dina yëngu jant bi, weer wi, ak biddéew yi, ak suuf sii itam. Gis naa ne yëngu-yëngu doole yi ci Avrupa du, ni ñenn di jàngale, yëngu-yëngu doole yi ci asamaan, waaye mooy yëngu-yëngu xeet yi mer.” Early Writings, 41.